

Vjekoslav ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi otoka Krka, Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 51, Zagreb 1960. Urednik: akademik Marko Kostrenčić. Str. 1—455 + 32 fotografije.*

Možda će nam se sada u 1970. god. činiti suvišnim prikazivati knjigu kojoj se može slaviti desetgodišnjica izlaska. Ona je već prikazivana i poznata stručnjacima uže struke koji su je pročitali i pregledali i njome se služe. Ova knjiga predstavlja, naime, klasičnu vrijednost svima onima koji se bavi pitanjem glagolizma uopće, a posebno pitanjima hrvatskog glagolizma. Njoj se danas, gledajući je u retrospektivi desetgodišnjice, može ponešto dodati, no taj vrlo mali dodatak predstavlja npr. pronalazak jednog brevijara u Rimu. I ne samo to. Ovaj bi »Krčki zbornik« ostao nepotpun kad ne bi barem skromno registrirao rad vrijednog sedamdesetgodišnjeg Krčanina Vj. Štefanića, danas prvog stručnjaka za hrvatski glagolizam, kojemu je on posvetio četrdeset godina bogatog, raznolikog i plodnog znanstvenog rada. U posljednje vrijeme naša zajednica izražava priznanja vrlom profesoru za njegov neumorni rad. Pođimo od najvećeg i najnovijeg: to je dobivanje titule počasnog doktora povodom proslave 300-godišnjice zagrebačkog sveučilišta; njegov dragocjeni rad na području hrvatskoglagoljske baštine priznat je i povodom 65. godišnjice njegova života i o 35. godišnjici naučnog rada, kada mu je dodijeljena nagrada za životno djelo SR Hrvatske. Istim tim povodom posvećen je prof. Štefaniću i časopis Staroslavenskog instituta »Svetozar Ritig« u Zagrebu, »Slovo« 15—16, Zagreb 1965. Taj broj donosi njegovu biografiju iz pera dr Marije Pantelić pod naslovom: 65 godina vjernosti zavičaju (str. 5—12), iza koje slijedi Bibliografija naučnih i stručnih radova što je tada brojila 135 bibliografskih jedinica. Danas je ova bibliografija uvećana i poželjeti nam je da se još uvećava i obogaćuje našu nauku.

Smatramo da ima još jedan razlog da se ova vrijedna knjiga pročita. Postoji, naime, širi krug ljudi na samom Otoku, a i mnogo Krčana što žive izvan otoka te su sjećanjima i osjećajima vezani uza nj, kojima možda ovaj opis rukopisa i neće biti interesantan u detaljima. Želimo ipak upozoriti na *Uvod* u knjigu (str. 5—32) koja će im sigurno obogatiti znanje o kulturnoj klimi i o cjelokupnom životu njihova kraja tokom stoljeća, te će sve ono što nose u sebi u obliku mentaliteta ljudi određenog područja moći povezati s podacima koje ovaj uvod donosi; ovaj uvod nije nastao tek kao rezultat rada čovjeka što je crpio svoje znanje samo čitajući knjigu, nego je djelo čovjeka koji je i cijelim svojim bićem vezan uz kraj gdje se glagoljska tradicija čuva do naših dana.

Prof. Štefanić je počeo evidentirati glagoljske rukopise još prije rata kako bi pomogao da se sistematski popiše i opiše sva glagoljska građa na hrvatskoglagoljskom terenu. Riznicu glagoljskih rukopisa otoka Krka evidentirao je i opisao on sam mukotrpnim, dugogodišnjim radom. Prirodno je da je prvenstveno izabrao upravo taj materijal, jer on mu je kao Krčaninu najbliži i najpreči. U toku niza godina pri susretu s određenim materijalom obrađivao je pojedina pitanja u mnogim svojim radovima i monografijama, tako da je *Uvod* — predgovor *Opisu Glagoljskih rukopisa otoka Krka* — također sinteza

svega onoga što ga je kao literarnog historičara okupiralo. Ista pitanja neminovno okupiraju i svakog čitaoca ovoga opisa, kao što je npr. pitanje u kakvim je historijsko-političkim uvjetima nastala i održala se bogata građa glagoljskog materijala. Zato je u *Uvodu* dan kratak historijsko-politički pregled događaja od doba kada su se Slaveni-Hrvati naselili na Krk do najnovijega doba. Objašnjen je odnos između bizantsko-romanskog grada Krka i slavenskih kaštela i naselja na otoku. Kako je civilna uprava ostavila slabi trag u pismenoj ostavštini na otoku, analizirao je autor ulogu crkve i svećenstva u toku stoljeća, a osobito crkvene organizacione ustanove **kaptole** (župe), tzv. seoske kaptole. Najstariju potvrdu takve ustanove nalazimo već u ispravi iz 1100. god. iz najstarije kapitulske knjige u Dobrinju. Upravo ovi kaptoli bili su najjači čuvari glagoljaških tradicija, jer su do u XIX st. bili jedini pismeni kolegi u seoskim ili poluseoskim sredinama. Ti su kaptoli bili nosioci kulta i običaja, povezivali su narod kulturnim i ekonomskim utjecajem. Administrativne knjige i računi ove institucije sačuvani su po Župnih arhivima u većem broju, ali nijedna nije starija od XVI stoljeća. Od ovih brojnih kapitulskih kolektiva proizašao je najveći broj glagoljskih rukopisa. Interesantan je rezultat što ga autor donosi statističkom metodom na osnovi građe iz arhiva i pristupačne literature; iz njega se vidi da prilike na Krku karakterizira velik broj svećenstva kroz niz stoljeća, a odatle proizlazi i činjenica da je njegova uloga u životu otoka dominantna.

Liturgijski rukopisi proizlazili su iz obaveza da taj relativno velik broj svećenika prisustvuje u nedjelje i blagdane svečanim misama i recitiranju oficija. Uz ove strogo liturgijske knjige odgoj klera i puka obavezivao je i na drugu literaturu, kao što su priručnici, moralke, literatura kanonskog prava, knjige osobne pobožnosti, kodeksi legendarne građe, teološke sume, homiletski priručnici, opći zbornici duhovne i književne građe, propovijedi, crkvene pjesme, noviji obrasci blagoslovina, zaklinjanja, pravni spomenici i dr.

Uz ove nabrojene vrste arhivi krčkih kaptola posjeduju i veći broj registara. To su Matice krštenih (rođenih; najstarija sačuvana iz 1560. god. iz Dobrinja), vjenčanih (najstarija sačuvana iz Dubašnice počinje god. 1585), umrlih i krizmanih (iz Baške, počevši od god. 1642). Ove matične knjige pisane su glagoljicom sve do u XIX stoljeće. Gotovo sve se od 1950. god. nalaze u Arhivu JAZU.

Kako je pored svjetovnog klera postojao na otoku i redovnički kler koji je također imao udjela u glagoljskoj pismenosti, autor je rezimirao i ocijenio i njegovu ulogu kroz historiju. Ocijenio je također i tipičnu ustanovu **bratovština** u kojoj se koncentrirala suradnja klera i laika i koja je također ostavila velik broj glagoljskih rukopisa. Ona je integrirala administraciju crkava i općina, a o njezinu postojanju posjedujemo podatke već od XIII stoljeća. Registri ove ustanove prestali su se pisati tek prvih godina XIX stoljeća.

Naročito je dobro obrađena ustanova hrvatskoglagoljskog **notarijata**, koja je vrlo važna za javni život i održavanje hrvatskog glagolizma. Ona je u toku vjekova izdala veoma brojne isprave privatnopravnog karaktera. I ova je ustanova dugovjeka na otoku. Postoji od XI do XIX st. uz 120 glagoljskih javnih kancelara ili notara ili pismenih svećenika pisara javnih isprava.

Dakako da slika knjiškog repertorija krčkih glagoljaša kakva ona izlazi u ovom opisu nije i ne može biti potpuna. Mnogo je toga uništio zub vremena. Da bi slika bila što potpunija, traži naš autor bibliografske vijesti u zapisima najstarijih rukopisnih spomenika, u zapisnicima kanonskih vizitacija i u drugim arhivskim podacima. Razlučen je onaj dio knjiškog repertorija koji je nastao na samom otoku Krku od onoga koji je došao na otok u sigurnom i stalnom kretanju sa hrvatskog kopna. Utvrđeno je i to da je revizija liturgijskih glagoljskih knjiga, kada su se usklađivale s liturgijskim knjigama rimske crkve, djelovala na nestajanje starijeg liturgijskog knjiškog repertorija, pa su se takvi stariji tekstovi sačuvali u rijetkim fragmentima i danas predstavljaju najdragocjeniji materijal, čijoj je važnosti autor dao potreban značaj. To se očitovalo u širini i dubini opisa takvih egzemplara. Naročito je važan momenat u historiji glagoljske knjige nastupio potkraj XV i u XVI stoljeću, kada se

knjiški repertorij liturgijskih i poučnih knjiga počeo reproducirati tiskom i posebno tiskanjem liturgijskih knjiga u revidiranom obliku poslije tridentinske revizije u XVII stoljeću. Prirodno je i to da su u kasnijim stoljećima glagoljaši posizali i za hrvatskolatiničkim tiskanim i drugim knjigama, što je dovelo do konačnog napuštanja glagoljskog pisma u prvim decenijama XIX stoljeća, no glagoljska se tradicija zadržala u bogoslužju sve do naših dana.

Glagoljska se knjiga počela spasavati tek sredinom XIX stoljeća, kada je veći broj glagoljskih knjiga prešao na čuvanje u Arhiv Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Ovdje se danas čuva najveći broj glagoljskih rukopisa izvan otoka. Na kraju dodao je autor neke podatke iz kojih se vidi kako su se pojedini važni primjerci, što su negda pripadali otoku Krku, našli u bibliotekama Rima, Moskve i drugdje.

Autor je želio »da se dobije stvaran uvid u krčki glagolizam«. To je bio zadatak ove knjige. Trebalo je, znači, popisati **sve glagoljske knjige** (u knjizi nisu obuhvaćene pojedinačne isprave i pisma) što se još nalaze na otoku. Smatrao je, međutim, da se tim ne dobiva potpuna slika krčkoga glagolizma, te je stoga proširio svoj opis **Dodacima** u kojima su kraće opisani oni rukopisi za koje se zna da su nekada bili vezani uz pojedino nalazište na otoku, a danas se nalaze u javnim bibliotekama i arhivima ili im je nalazište nepoznato. Sistemom opisa nastojao je da se dobije odgovor na pitanje: »u koje svrhe su se pisali glagoljski rukopisi, koje su ih ustanove promicale i njima se služile, zašto su ih čuvale i, konačno, što se od te rukopisne baštine do danas sačuvalo na samom terenu, a što izvan njega«.

Rukopisna građa razvrstana je abecednim redom po mjestima gdje se nalazi. Prvenstvo je dano onim knjigama koje su nastale djelovanjem mjesnih ustanova, iako su one kronološki mlađe. U nekim mjestima — nalazištima rukopisa postoji više ustanova koje čuvaju građu, što je prema potrebi i razlučeno.

Sam opis ima redovito ove elemente: formalni opis, prikaz pisma i jezika, sadržaj, zapise izvan teksta, zaglavak u kojem se rezimira značaj i historijat rukopisa i literatura o rukopisu. Tekstovi su doneseni latiničkom transliteracijom. Doneseno je objašnjenje o paleografskoj terminologiji na jasan i jednostavan način, tako da je omogućen dobar pristup opisanom materijalu.

Ovako zamišljeno djelo tražilo je nadasve marljivog radnika, jer zahtijeva dugotrajan rad vezan s terenom. Može ga dati s dobrim rezultatima samo učejak velike erudicije, jer je za evidentiranje i opisivanje potrebna višestruka kultura. Uz povijesno-političku pozadinu treba u svakom rukopisu pronaći ono što je bitno, a to znači treba poznavati svu sredovjekovnu glagoljsku literaturu te pravno-povijesne spomenike. Treba u svakom spomeniku pronaći relevantne momente po kojima će se spomenik moći uspješno lokalizirati i datirati. Osim svega ovoga, da bi se mogla dati zaokružena slika rukopisnog materijala u cjelini, ne zaustavljajući se samo na onaj in loco na samom Krku, trebalo je poznavati materijale koji se sada nalaze u drugim javnim ustanovama u zemlji i inozemstvu. Autor je jedini danas mogao iscrpno unijeti materijal koji se nalazi u Arhivu JAZU, jer je petnaest godina opisivao i obrađivao rukopisni glagoljski materijal što se izvan Krka najvećim dijelom nalazi upravo u spomenutom Arhivu.

Nije nam moguće ulaziti u detalje opisanog materijala. No, da se dobije kakav takav uvid u bogatstvo nađenog materijala, dat ćemo kratak pregled nađenog materijala.

U Župnom uredu u **Baški** evidentirano je i opisano 30 rukopisa. Izvan mjesta 37. To su većim dijelom akti kapitulске administracije: zakupi, zajmovi, legati, kopije službenih akata, zapisnici kapitulskih zaključaka, računi kapitulskih prihoda, knjige računa bratovština, te torzo knjige »O četiri posljednje stvari« (poč. XVII stoljeća). To je rasprava u obliku dijaloga između meštra i učenika o čistilištu, paklu, svršetku svijeta, o uskrsnuću tijela i posljednjem sudu. Tu se čuvaju i skripta iz moralke (druga pol. XVIII stoljeća).

Župni ured **Dobrinj** posjeduje 21 knjigu. To su također kapitulске bratovštinske knjige i notarski protokol. Izvan Dobrinja nalaze se 22 jedinice.

Župni ured u **Dragi Baščanskoj** čuva 6 knjiga sve bratovštinskih, a izvan mjesta ima još 6 knjiga.

U **Dubašnici**, u Župnom uredu u **Bogovićima**, nadeno je 13 rukopisa: Matice umrlih, kapitulskih knjiga i Fragment misala XV stoljeća, a u Franjevačkom samostanu u **Portu** 23 rukopisa. To su: blagajničke knjige primitaka i izdataka, knjiga ljetine (hrane i vina), inventari pokretne imovine, gospodarska bilježnica o stoci, Knjiga posinovljenja i novicijata, Knjiga zadušnica za umrlu braću, Knjiga aniversarija i vječnih misa crkve sv. Marije, Odlomci misnih intencija, Knjiga odsluženih misnih intencija, »Levakovičev Liber psalmodum« (oko 1634. godine), Liturgijski kalendar i Odlomak rituala, dok se 40 rukopisa nalazi izvan mjesta.

Arhiv samostana franjevaca III reda na **Glavotoku** posjeduje 11 rukopisa. To su: Knjiga ukapanja mrtvaca u crkvi sv. Marije, Knjiga sinovljenja i oblačenja, Knjiga zadušnica za umrlu braću, Knjiga misnih intencija fra Vicenca Buića, Knjiga aniversarija, Knjiga primitaka i izdataka samostana, Fragment obrednika: sprovodne molitve (poč. XV stoljeća), Fragment Peregrinova blagdanara (poč. XVI stoljeća), Latinsko-slavenska leksička građa, Mučnikoslovje rimskoje fra Ćirila Studenčića. U Dodatku opisano je 25 rukopisa od kojih se najveći broj nalazi u Arhivu provincijalata trećoredaca u Zagrebu, među njima: Ivančićev zbornik (1395) — važan zbornik srednjovjekovnih tekstova i drugo.

U Arhivu JAZU nalaze se Matice vjenčanih i umrlih **Ponikava** (Kornića i Vrha).

U Arhivu franjevačkog samostana na **Košljunu** ima 7 rukopisa: Nepotpun dvolist brevijara (XIV—XV stoljeće), Jedan list misala (XV stoljeće), Zbirka propovijedi za korizmu i advent (XVII stoljeće), Dijalog Grgura pape (Bonifacijev) prijepis, latinicom humanističkim kursivom iz glagoljskog predloška, Kazuistički zbornik Bara Fargačića — zbornik različitog vjersko-moralnog sadržaja.

Župni ured u **Krasu** čuva 1 Knjigu Bratovštine sv. Antona.

U gradu **Krku** u pet zbirki nalazi se 47 rukopisa. 1. U Župnom uredu u Krku čuva se Knjiga beneficija kapele sv. Križa. — 2. Arhiv stolnog kaptola čuva Slovník Ivana Kraljića. — 3. Arhiv bivše osorske biskupije čuva Popis desetine Beloga na Cresu, List misala s kraja XIII st. koji predstavlja jedan od najstarijih fragmenata glag. rimskog misala hrvatske redakcije. — 4. Arhiv samostana trećoredaca ima Inventare samostana sv. Franje u Krku, Knjigu prihoda ljetine, Knjige evidencije zakupa i zajmova, Blagajničke knjige primitaka i izdataka, Knjigu zadušnica za pokojne redovnike, Knjigu bratovštine »Duš od purgatorija« na Vrhu, Fragmente misala XIV stoljeća, List misala XV stoljeća, Dvolist brevijara XV stoljeća, Liturgijski kalendar, »Žunta« — liturgijski direktorij, Liturgijski dodatak: Molitve novim svecima (prijepis iz Karamanova misala ruske redakcije, Konstitucije franjevaca III reda (sred. XVIII stoljeća), Propovijed »od griha« fra Jacinta Milohnića god. 1774, Ekscerpt staroslavenske gramatike J. Dobrovskoga i Latinsko-staroslavenski rječnik J. Vajsa. — 5. Arhiv bivše Staroslavenske akademije u Krku sadrži vrlo vrijedan materijal. Tri fragmenta pasionala (Mučenje 40 mučenika, Mučenje sv. Jurja, Periodi sv. Ivana Homilija o smrti). Ovim fragmetima posvećena je posebna pažnja, jer predstavljaju tekstove koji mogu doprinijeti rješavanju pitanja o kulturnoj orijentaciji hrvatskih glagoljaša u XII—XIII stoljeću. U njima se nalaze tragovi staroslavenskog razdoblja, a sadržaj im odgovara istočnim miješanim i zapadnim pasionalima.

Potrebno je širinom obraden i Omišaljski list Apostola XIII/XIV st. koji predstavlja jedan od tri primjerka potpunih apostola podijeljenih na čitanja za pojedine dane u crkvenoj godini, kakvih ima mnogo u književnostima istočne crkve. Ove odlomke treba još detaljnije proučiti, osobito eventualnu vezu Omišaljskog apostola s Biblijom, koja se nalazila, kako nam je poznato iz literature u XV st. i kasnije, u Omišlju. U istoj zbirci nalazi se još 7 rukopisnih fragmenata misala XIV—XV stoljeća, 3 rukopisna fragmenta brevijara XIV—XV stoljeća.

O vezama hrvatskih glagoljaša s češkom književnošću Emauskog perioda svjedoči Homilijar na Matejevo evanđelje s kraja XV stoljeća. Prevodilac mu je sa zapadnočakavskog područja, gdje se dotiču čakavski i kajkavski dijalekat.

Priručnik o ispovijedanju: Antoninov konfesional (Summula) XV/XVI st. jedan je od nekoliko sačuvanih primjeraka ove vrste. Autor upućuje da se ovaj tekst i njemu srodni tekstovi prouče u njihovim međusobnim odnosima i prema predlošku.

Kvadruga duhovnim zakonom, XV—XVI st. tj. kršćanska moralka — tumačenje 12 članaka vjere, 7 smrtnih grijeha, 10 zapovijedi božjih, dobrih djela, 7 kreposti i ispovidi; nema predviđenog tumačenja Očenaša. Kvadruga nije još dovoljno proučena, no opis daje perspektivu za detaljniju obradu, naročito u pogledu autora djela.

Izbor iz crkvenih govora (postila) iz knjige Johanna Herolta »Sermones discipuli« pod naslovom »Sermoni disipula« jedan je od 4 sačuvana glagoljska kodeksa ove vrste. Ostala 3 se čuvaju u Arhivu JAZU. Autor je utvrdio njihove međusobne odnose, a detaljnije o Disipulima govori u drugom svom životnom djelu izašlom god. 1969, tj. u *Opisima glagoljskih rukopisa JAZU*.

Arhiv bivše Staroslavenske akademije čuva još i potpun prijevod Kanona i dekreta Tridentinskog koncila (Antona Franki).

Pet rukopisa, među njima i znameniti Kločev glagoljaš, nalaze se danas izvan mjesta Krka.

Tri rukopisa iz **Linardića** — Matica umrlih i vjenčanih, Matica krštenih i krizmanih te Evanđelja i molitve o Uzašašću nalaze se u Arhivu JAZU.

Župni ured **Omišalj** čuva 10 glagoljskih knjiga. Od toga su 4 kapitulske knjige, 2 knjige prokuratora klera, Akti procesa između Omišaljske općine i Bratovštine sv. Marije Velike, Knjiga Bratovštine Gospe od Karmena i »Pisme duhovne«. Dvadeset glagoljskih knjiga nalazi se izvan mjesta. Od njih su značajni Vatikanski misal III, iz prve četvrti XIV stoljeća — najstariji sačuvani glagoljski misal, te Brevijar Vida Omišljanina iz 1396. god. sada u Bečkoj nacionalnoj biblioteci.

Župni ured Poljica ima 2 kapitulske knjige isprava, registar krizmanih i matice umrlih, te više evidencija vječnih obaveza poljičkog klera, u svemu 25 knjiga, dok ih se 5 nalazi izvan Poljica.

Župnik Antun Toljanić iz Punta ima list misala iz XV stoljeća.

Matične knjige iz **Punta** nalaze se u Arhivu JAZU, kao i Matične knjige Sv. Vida.

U skladu s činjenicom da se u Vrbniku nekada nalazio najbrojniji i najveći kaptol, Vrbnik je i danas najvažnije nalazište glagoljskih knjiga. Osim kapitulskih knjiga koje imaju mnoga nalazišta, te Matica krštenih, vjenčanih, umrlih i krizmanih, Bratovštinskih knjiga, u svemu tridesetak jedinica, istaknut ćemo neke od izvanredne važnosti. Prelazimo preko Protokola notara Ivana Stašića, Petra i Antona Petriša, te spominjemo četiri fragmenta brevijara iz XIII st. koji su vrijedni ne samo po starini nego i stoga što su pripadali jednom kodeksu brevijara-lekcionara i brevijara-antifonara, kako je to bilo prije formiranja kasnijeg jedinstvenog brevijara.

Svojom kompletnošću i starinom ističe se I Vrbnički brevijar iz XIII—XIV stoljeća. Zamjenica **če** u tekstu dopušta vjerojatnost da je bio i pisan u Vrbniku. Za nauku je dragocjen jer je najstariji od sačuvanih kodeksa svoje vrste, te daje dragocjen materijal za rekonstrukciju crkvenoslavenskog prijevoda Biblije.

Uz ovaj brevijar Arhiv Župnog ureda Vrbnik čuva još 3 brevijara, od kojih se jedan, tj. II, vremenski datira odmah iza I vrbničkog, III vrbnički iz prve pol. XV st. za koji se misli da je možda prepisan iz II vrbničkog, te IV vrbnički brevijar — dosta defektan — sadržava svetačke službe, još nedovoljno proučen s liturgijske i jezične strane.

Isto tako vrijedan je i I vrbnički misal iz 1456. god. koji ide u red najrepresentativnijih glagoljskih kodeksa. Tekst mu je, međutim, već pod utjecaj-

jem latinskih misala rimske kurije. Iz god. 1462. datira II vrbnički misal. Postoje unutarnji dokazi po kojima se misal može vezati od svoga početka uz Vrbnik po isticanju kulta sv. Ivana Krstitelja, patrona Vrbnika, i spomen relikvije sv. Tome. Župni ured u Vrbniku čuva u svemu 46 glagoljskih knjiga.

U istom župnom uredu u Vrbniku čuva se i ostavina obitelji Petris. U času popisivanja rukopisa nalazio se tamo poznati Petrisov zbornik iz 1468. godine (danas u Nacionalnoj sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu) — pravi zbornik raznorodne građe srednjega vijeka: duhovnog, crkvenog, apokrifnog i svjetovnog sadržaja. Pisar mu nije poznat. Nije nam moguće ulaziti u detalje, no sam opis koji je širok, tj. smješten na str. 355—397, predstavlja nacrt za daljnja istraživanja uz iscrpni historijat rukopisa i literature o rukopisu.

U zbirci obitelji Petris nalazi se i Kvarezimal (zbirka propovijedi za svaki dan korizme) i Tlmačenje od Muki Simuna Grebla iz god. 1493. i 1498. Pisara ovog kodeksa smatramo za jednog od najinteligentnijih pisara svoga vremena. Greblić piše vrlo vješto bosančicom u istom kodeksu bilješku koja je važna za historijat rukopisa. Autor upućuje na istraživanje odnosa triju tekstova poznatih Kvarezimala da bi se mogao utvrditi original i predložak.

Vrbnički (krčki) statut iz XVI st. poznat je povijesno-pravni spomenik. To je zbirka statutarnih odredaba od kojih je najstarija datirana god. 1362, a najmlađa god. 1599. Tekst statuta opisan je po pojedinim odlomcima ili unescima, pri čemu su na oku držane različite pisarske ruke i njihov jezik. U statutu se nalaze odredbe koje se tiču samog Vrbnika i odredbe što su vrijedile za čitav krčki otok. Vlasnici statuta su baštinici kanonika Petra Petrisa, iz čije su obitelji posljednji vrbanski i glagoljski notari.

Knjižnica »Vitezić« u Vrbniku posjeduje 2 lista misala XV stoljeća, Zbirčicu pjesama Franića Juranića i Molitveni priručnik vrbanske crkve.

Odlomak zbornika XIII st. (Epistola o nedjelji i Misa na rođenje Marijino) iz ostavštine Jerka Grškovića postao je vlasništvo Arhiva JAZU, dok se štampala ova knjiga opisa. Uz opis ovog važnog fragmenta dao je autor iscrpnu bibliografiju tekstova iz drugih zbornika, utvrdio dvije verzije toga teksta u hrvatskoglagoljskoj literaturi i razjasnio historijat rukopisa.

Dok je ovo djelo bilo u štampi, otkupljen je za Arhiv JAZU Molitvenik Bara Tomašića XVII—XVIII st. nastao u Dragi Baščanskoj, a čuvan u ostavštini Jerka Grškovića.

Iz zbirke popa Ivana Volarića uz List misalića XV st. nalazimo Molitvenik Gašpara Vnučića iz god. 1568. (zbirka molitava koje imaju karakter blagoslova i zaklinjanja); iz iste je zbirke i Knjižica egzorcizama XVIII stoljeća.

Među rukopisima koji se ne nalaze u Vrbniku spomenuti je Grškovićev fragmenat apostola iz poč. XII st. nađen u Vrbniku, a ide među najstarije spomenike hrvatske glagoljice.

Autor je utvrdio da je Moskovski brevijar identičan s onim što je do XVIII st. bio u Propagandinu kolegiju u Rimu. Donedavno se smatralo da je izgubljen. Tu je također unesen i poznati brevijar u dva dijela koji se nalazi u Vatikanskoj biblioteci i više fragmenata misala i brevijara. Dio Rituala što je bio vlasništvo Ivana Milčetića, za koji se tvrdi da mu je nalazište nepoznato, kupniom iz ostavštine prof. Stjepana Ivšića (kojemu je I. Milčetić poklonio ritual) prešao je u Nacionalnu sveučilišnu biblioteku u Zagrebu.

Uz Vrbnik su vezane još mnoge glagoljske knjige, kao što su Vinodolski zbornik iz XV stoljeća, Kolunićev zbornik iz XV stoljeća, Oxfordski zbornik iz XV stoljeća, Tkonski zbornik iz poč. XVI stoljeća, Grškovićev zbornik različitog srednjovjekovnog sadržaja iz XVI stoljeća, Dijalog Grgura Pape iz kraja XV st. i druge; uz Vrbnik se ukupno vežu 104 jedinice.

Knjizi bratovštine sv. Mihovila iz XVIII—XIX st. sudbina je nepoznata. Do 1910. god. bila je u Župnom uredu u Vrbniku.

U svemu je preko vrijednih ruku prof. Štefanića prešlo 255 različitih glagoljskih knjiga s bezbroj stranica. S onima obrađenima u Dodacima — oko 600 knjiga.

Svi oni koji vole svoj otok harni su mu na velikom trudu na registriranju kulturnoga blaga u cilju čuvanja i spašavanja kulturnog fenomena — glagoljice. U sačuvanim spomenicima koji ne predstavljaju knjižni fond kakav se nekada nalazio na otoku mogu i sada naučni istraživači naći građu za sva-kovrsna naučna istraživanja.

Nevenka Linarić

Vjekoslav ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije, I dio, Uvod, Biblija, Apokrifi i legende, Liturgijski tekstovi, Egzorcizmi i zapisi, Molitvenici, Teologija, Crkveni govori (Homiletika), Pjesme. Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, 1969. Urednik: akademik Marko Kostrenčić, str. 1—300, 4°.*

U drugom svojem kapitalnom djelu »Glagoljski rukopisi JAZU« prof. Štefanić nadopunjuje u stanovitom smislu Opise glagoljskih rukopisa otoka Krka. Kako je poznato, u spomenutim opisima rukopisa otoka Krka autor je donio u Dodacima samo usko obrađene rukopise koji su izvan nalazišta na otoku. Kako je pak Arhiv JAZU u Zagrebu danas najveće nalazište glagoljskih rukopisa, to su i krčki rukopisi smješteni u Arhivu JAZU u ovoj knjizi detaljnije opisani.

Zbirka glagoljskih rukopisa JAZU čuva rukopisnu građu počevši od XII do XIX stoljeća. Krčki rukopisi ušli su u Arhiv JAZU raznim putevima. Preko Ivana Kukuljevića Sakcinskog dospjelo je u Akademiju oko 65 glagoljskih rukopisa i 86 fragmenata. Još 1854. god. objavio je Kukuljević da je za 3 dana boravljenja na Krku sakupio 27 glagoljskih rukopisa, 20 tiskanih glagoljskih knjiga te 30 listina. Arhiv JAZU posjeduje još zbirku rukopisa koji su kao Berčićeva ostavština dospjeli ovamo; zatim je prof. Ivan Milčetić donio s otoka Krka veći broj rukopisa koje je on i opisao u svojoj Bibliografiji. Vinko Premuda, svećenik iz Baške, ostavio je oporukom 21 rukopis. Ne zna se, međutim, gdje su svršili Bašćanski ili Premudini ostrišci iz XII st. kao ni Pravila bratovštine sv. Duha iz Baške. Poslije II svjetskog rata sabrane su u Akademiji među ostalim i Matične knjige, tako da su i one krčkoga porijekla u ovoj zbirci. Sam autor predao je Arhivu Akademije 19 glagoljskih rukopisa, od toga 6 fragmenata uglavnom notarskih spisa iz Vrbnika. Ostali njegovi rukopisi potječu iz Baške. Novija veća prinova rukopisa potječe iz ostavštine Jerka Grškovića iz Vrbnika. U Akademijinu arhivu skupila su se do Opisa 443 glagoljska rukopisa (od toga oko 157 fragmenata). U cjelokupnom broju najbrojnije su zastupana ona područja u kojima se glagoljica zadržala najduže u upotrebi, a to je otok Krk i zadarsko otočje.

U glagoljskim rukopisima JAZU građa je raspoređena drugačije nego u opisu krčkih rukopisa. Ovdje se polazi od biblijsko-liturgijskih tekstova koji su genetički i kronološki stariji. Za njima slijede rukopisi »koji proširuju prvotni repertorij na crkveno-odgojnu i crkveno-administrativnu funkciju«. To su: Molitvenici, Teologija, Crkveni govori (Homiletika), Pjesme. Ovo je sadržaj I dijela ove knjige. Nadamo se da će uskoro u tisak II dio knjige, a sadržavat će obrađene zbornike različitog sadržaja te grupu spomenika namijenjenih crkvenim, društvenim i političkim organizacijama. Cijela građa raspoređena je u 11 krugova. Gdje je karakter djela zahtijevao, građa je razdijeljena na pododjele.

Glagoljski rukopisi JAZU već su jednom bili opisani, odnosno tiskana je bibliografija tih rukopisa. Bilo je to pred više od pola stoljeća, kada je teškom

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:

dr BRANKO FUČIĆ